

Co soudíte o aktualitě literatury?

Zdá se mi, že přílišné zření k relativitě má současnou společnost k tomu, aby se neohlížela po jevech starších a snad ani po skutečnostech, jejichž příčiny jsou časově vzdáleny. Nic nás nerozechvěje, nic nás nezajímá než nejkratší časový úsek, než poslední zprávy, než to, co trvá. Rychlost značící dráhu proběhnutou za určitý čas učinila svět malý a dny příliš krátké. Životní obsahy jediné vteřiny bývají nesmírné a kdekdo je oslněn bohatstvím, jež se mu zjevilo, a chce strhnout do svého vědomí všechnu přítomnost. Toužíme spatřiti v jediném okamžiku nekonečně veliké a nekonečně malé částky světa, toužíme viděti současně zástupy i vlastní tvář a opět příčinu i následek.

Literatura sdílí osud společnosti. Její historikové zaznamenávají dobové přízvuky, záliby a vše, co bylo v určitém čase obecné. Tomuto pánu je každá práce poplatná, a přece si ho nikdo nevšímá! Věci časové se promění a pomínou. Otázka, mluví-li umění o aktualitách či nikoliv, se mi tedy nezdá býti důležitá. Naproti tomu je nezbytno, aby slovesný projev básníkův byl aktualizován a sám aby aktualizoval děj, který vypravuje. Dějové téma splývá s tvarem v záměrnou slovesnou jednotu. Oddělíme-li tyto složky, může tvar trvati sám o sobě, avšak z řečených hodnot obsahových zbývá pouhé schéma hrdinnosti, víry, vášně, zločinu a smrti. Jsou staré snad šest tisíc let. Umělci od nepaměti postřehují závratnou a otrásající krásu proměn a bloudění pod tímto sloupovím. Toť člověčina někdy zářící a jindy zahalená ve stín. Toť věčný slunovrat, toť čas vždy znovu nalezený. Orloj času udeří jednou za tisíc let a chronometr ve vaší dlani příliš kvapí. Naštěstí ani proud času ani ječení vteřin ho neohlušuje. Naštěstí není přítomnost jen okamžik, který právě minul, ale je i součet starých zkušeností.

Jak se díváte na směr českého románu?

Říká se, že vedle současné tvorby básnické román neobstojí. Snad je to pravda jen zčásti. Názorový zmatek a beztvarost posledního období přivedl na svět zbytečné knihy, ale i tyto vzduté vody jsou zárodnější. Nová tvorba románová usiluje o postižení tvaru, neboť právě jím se projevuje život. Jde o to vyjádřit slovesně organickou formu, tkáň, strukturu, stavbu. Jde opět o realismus. Dílo má tvořit novou skutečnost, v níž i fabulační trámčina a žebrovní má tvárnou funkci.

Něco o vašem románě Útěk do Budína?

Příběh vypravovaný v řečené knize je přibližně pravdivý. Mladí milenci Jana a Tomáš uzavřeli překotně sňatek. Rodina nevěstina byla podivínská, avšak Jana se nikomu z nich nepodobala. Její láska k manželu vzrůstala, ba nemohla se Tomáše zřít ani tehdy, když propadl jakémusi šílenství. Běželo o moral insanity. Ve skutečném příběhu měl zvláštní postavení Tomášův otec, který se od Jany neodloučil ani po synově smrti. Dojde-li k druhému dílu Útěku, bude nová práce vypravovati o příbězích této dvojice.

Domnívám se, že je všem auktorům vhod, vede-li si jejich nakladatel tak jako Melantrich dne 6. března. Rovněž je snad jisto, že každý s povděkem přijme přikývnutí kritiků, nicméně možná, že jejich úsudek není konečný. Snad jej po čase změní, snad se k jejich výroku přimísila shovívavost, kterou vylejí a jež bude po čase pálit jako sůl v očích. — Nechtě tak či onak, přál bych si, aby mumraj soutěže utichla, přál bych si, aby hovory o knížce umlkly, neboť nebývá dobře vzbuditi ve čtenářích přílišnou naději a nic lidem tak nesluší jako skromnost.